

memorii | jurnale | corespondență

MOZART

SCRISORI

Traducere din germană
de Cristian Ghenea

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Notă asupra ediției

La baza textului a stat în părțile esențiale *Prima ediție critică* a scrisorilor lui Mozart și ale familiei sale, pe care a aranjat-o în 1914 Ludwig Schiedermair; în cazurile unor neclarități a fost consultată și ediția în facsimile a scrisorilor lui W. A. Mozart editate de E. H. Müller von Asow, în anul 1942. Scrisoarea lui Mozart către tatăl său din 5 iulie 1783 a fost publicată conform primei ediții, pe care a îngrijit-o Emily Anderson în *Music and Letters* (Londra, aprilie 1937). Ortografia, punctuația și despărțirile au fost ajustate în multe locuri conform modului mai nou de scriere, ca să poată fi cât mai ușor de citit; s-a ținut totuși cu grijă seama să se păstreze prospețimea și specificul expresiei textului. Scrierea cifrată primitivă, în care Mozart discută adeseori cu tatăl său treburi salzburgheze, a fost descifrată.

Informațiile tatălui despre copilăria lui Mozart sunt extrase din scrisorile pe care le-a adresat Leopold Mozart negustorului F. L. Hagenauer și soției acestuia la Salzburg.

Date asupra vieții și creației lui Mozart

- 1719 14 noiembrie: (Johann Georg) Leopold Mozart s-a născut la Augsburg, fiu al unui legător de cărți.
- 1720 5 decembrie: s-a născut la St. Gilgen Anna Maria Pertl, fiica consilierului juridic arhiepiscopal din Salzburg.
- 1743 Intrarea lui Leopold Mozart ca violonist în orchestra Curții Arhiepiscopului din Salzburg.
- 1747 21 noiembrie: Leopold Mozart și Anna Maria Pertl se căsătoresc.
- 1751 30 iulie: se naște la Salzburg Maria Anna Mozart (al patrulea copil al căsătoriei).
- 1756 27 ianuarie: se naște la Salzburg Johannes Chrysostomus Wolfgang Gottlieb (al șaptelea copil al familiei); în locul numelui de Gottlieb apare în curând traducerea latină a acestuia, Amadeus. Maria Anna și Wolfgang Amadeus sunt singurii copii care au supraviețuit.
- 1759 Prima mărturie despre talentul deosebit al lui Mozart, pe care tatăl o împărtășește surorii lui, cu ocazia lecțiilor de pian.
- 1761 Prima compoziție a lui Mozart.
- 1762 Tatăl îi prezintă pe ambii săi copii ca virtuozii ai pianului la Curțile din München și Viena. La începutul anului este numit vicedirijor al orchestrei Curții Arhiepiscopale.
- 1763 9 iunie: părinții întreprind cu ambii copii un mare turneu artistic, care în drum spre Paris și Londra i-a dus prin München, Augsburg, Ludwigsburg, Schwetzingen, Heidelberg, Mainz, Frankfurt a. M., Koblenz, Köln, Aachen și Bruxelles.
- 1765–66 Întoarcerea de la Londra la Salzburg, cu opriri la München, Lille, Gand, Anvers, Haga, Amsterdam, Mecheln,

- Paris, Dijon, Lyon, Geneva, Lausanne, Zürich, Winterthur, Schaffhausen, Donaueschingen, Ulm, Dillingen, Augsburg și München. În 1765 Mozart a compus la Londra primele sale trei simfonii. La 30 noiembrie familia se înapoiază la Salzburg.
- 1767 11 septembrie: Familia călătorește pentru a doua oară la Viena. Strădaniile zadarnice de a reprezenta opera bufă *La finta semplice* pe scena teatrului Curții din Viena.
- 1769 5 ianuarie: întoarcere la Salzburg.
27 noiembrie: Mozart devine concertmaistru al Curții Arhiepiscopale (fără salariu).
13 decembrie: tatăl pleacă cu fiul în Italia.
- 1769–71 Prima călătorie în Italia, cu popasuri la Verona, Mantua, Cremona, Milano, Lodi (unde Mozart a compus primul său cvartet de coarde), la Parma, Bologna, Florența, Roma, Capua, Neapole, Veneția, Padua.
- 1770 11 aprilie: Mozart transcrie la Roma, din memorie, *Miserere* de Allegri, după ce a ascultat această piesă o singură dată.
8 iulie: audiență la Papa, unde Mozart este numit Cavaler al Pintenului de aur.
8 octombrie: pe baza recomandării renumitului critic muzical Padre Martini, Mozart este primit, prin examen eliminatoriu, membru al Academiei filarmonice din Bologna.
26 decembrie: premiera la Milano a operei *Mitrydate*, compusă de Mozart după comandă.
- 1771 28 martie: întoarcere la Salzburg.
13 august până la 15 decembrie: a doua călătorie în Italia cu popasuri la Verona, Brescia și Milano.
17 octombrie: premiera operei *Ascanio în Alba*, compusă pentru Milano.
- 1772 29 aprilie: Arhiepiscopul conte Hieronymus Colloredo intră în funcțiune la Salzburg. Cu această ocazie se reprezintă opera *Il sogno di Scipione*, compusă de Mozart. În calitate de concertmaistru, Mozart primește de atunci înainte 150 guldeni pe an.
24 octombrie: călătorie cu tatăl său în Italia.
- 1772–73 A treia călătorie în Italia, la Milano, unde se reprezintă în premieră opera *Lucio Silla*.

- 1773 13 martie: înapoiere la Salzburg.
Din iulie până în septembrie: a treia ședere la Viena, împreună cu tatăl său.
- 1773-75 Din decembrie până în martie, ședere la München (cu tatăl său).
- 1775 13 ianuarie: premiera la München a operei *La finta giardiniera*.
- 1775 23 aprilie: premiera la Salzburg a piesei festive *Il re pastore*.
- 1776-77 Intensă activitate componistică la Salzburg.
- 1777 28 august: plecare din serviciul Arhiepiscopului, deoarece acesta îi refuză concediul de călătorie pe care Mozart l-a cerut.
23 septembrie: plecarea în călătorie la Paris (cu mama). Popasuri la München, Augsburg și Mannheim.
- 1778 23 martie: sosirea la Paris.
3 iulie: moartea mamei.
26 septembrie: călătoria de întoarcere, cu popasuri la Nancy, Strasbourg, Mannheim și München.
- 1779 ianuarie: întoarcerea la Salzburg. Mozart intră din nou în serviciile Arhiepiscopului, în calitate de organist al Curții.
- 1780 noiembrie: Mozart călătorește singur la München, pentru a pregăti reprezentația operei sale *Idomeneo*.
- 1781 29 ianuarie: premiera operei *Idomeneo* la München.
16 martie: Mozart sosește la Viena, convocat de Arhiepiscop.
9 mai: Mozart demisionează din serviciul Arhiepiscopului.
- 1782 16 iulie: premiera la Viena a operei *Răpirea din serai*.
4 august: Mozart se căsătorește cu Constanze Weber.
- 1783 Intensă activitate componistică și concertistică la Viena. Între iulie și octombrie, Mozart și soția lui sunt în vizită la Salzburg.
- 1784 Numeroase concerte ale lui Mozart la Viena.
Mozart devine francmason.
- 1785 februarie până în aprilie: Vizita tatălui la Viena.
Relații amicale cu Joseph Haydn.
Lucrează la *Nunta lui Figaro*.
- 1786 1 mai: premiera la Viena a operei *Nunta lui Figaro*.

- 1787 ianuarie până în februarie: Mozart la Praga. Ia parte la o reprezentație a lui *Figaro* și primește comanda să compună *Don Giovanni*.
28 mai: moartea tatălui său.
28 octombrie: premiera la Praga a lui *Don Giovanni*.
- 1788 7 mai: *Don Giovanni* se reprezintă la Viena. Pe lângă numeroase alte compoziții, iau naștere, în cursul verii, ultimele trei simfonii: (*Mi bemol major, sol minor* și simfonia „*Jupiter*“).
- 1789 aprilie până în iunie: Mozart călătorește cu elevul său, ducele Carl Lichnowsky, la Berlin. Popasuri la Dresda și Leipzig.
- 1790 26 ianuarie: premiera la Viena a operei *Così fan tutte*.
23 septembrie: Mozart călătorește la Frankfurt a. M., la încoronarea Împăratului.
Popasuri la Mainz, Mannheim și München.
- 1791 Lucrează la *Flautul fermecat*.
iulie: Mozart primește însărcinarea să compună *Requiemul*.
august până în septembrie: Mozart se află împreună cu soția sa la Praga.
6 septembrie: premiera la Praga a operei *Titus*.
30 septembrie: premiera la Viena a operei *Flautul fermecat*.
20 noiembrie: Mozart se îmbolnăvește și nu-și mai poate părăsi patul.
5 decembrie: Mozart moare scurt timp după miezul nopții.
6 decembrie: Mozart e înmormântat într-o groapă comună, în cimitirul suburbiei vieneze Sf. Marx.

Tatăl lui Mozart povestește

Salzburg, 9 februarie 1756

... vă informez de altfel că la 27 ianuarie, orele 8 seara, soția mea a născut cu bine un băiat. A fost însă nevoie să i se extragă placenta. Soția mea era teribil de slăbită. Slavă Domnului, acum și mama, și copilul se simt bine.

Vă trimitem complimente amândurora. Băiatului i-am pus numele de Johannes Chrysostomus Wolfgang Gottlieb.

Viena, 16 octombrie 1762

Ordinul să mergem la Curte a sosit de îndată ce s-a aflat că ne găsim la Viena. Nu pot povesti în grabă, nu-mi permite timpul, decât că am fost primiți din partea Maiestăților Lor cu o extraordinară grație. S-ar putea crede că este o adevărată poveste dacă aș spune cum a fost. Ajunge! Wolferl a sărit în poala Împărătesei, a luat-o de gât și a sărutat-o zdravăn. Pe scurt, am fost la ea de la orele 3 la 6, iar Împăratul însuși a venit să mă conducă s-o ascult pe infantă cântând la vioară. În ziua de 15, Împărăteasa mi-a trimis două rânduri de haine cu trezorierul intim – unul pentru fată, celălalt pentru băiat. Trezorierul, îmbrăcat sărbătorește, sosise cu trăsura până în fața casei noastre. Îndată ce ordinul va veni, vor trebui să apară la Curte, iar trezorierul îi va conduce.

Paris, 1 februarie 1764

Nici nu vă puteți da seama ce mirare și ce impresie a produs asupra francezilor, îndrăgostiți pur și simplu de eticheta de la Curte, faptul că fiicele Regelui s-au oprit îndată ce mi-au zărit copiii. Nu numai în saloanele lor, ci chiar și în public i-au întâmpinat pe copiii mei, le-au permis să le sărute mâinile, lăsându-se sărutate chiar și ele de nenumărate ori. Același lucru se întâmpla și cu moștenitoarea tronului. Ceea ce li s-a părut și mai extraordinar domnilor francezi a fost că la dineul din noaptea Anului Nou a trebuit să se facă loc la masa regală, și Wolfgangus al meu să stea mereu lângă Regină, să se întrețină cu ea și să-i sărute mâinile, și să mănânce mâncarea care a avut cinstea să-i fie servită de ea.

Paris, 1 februarie 1764

Se află la gravat acum 4 sonate ale dlui Wolfgang Mozart. Închipuiți-vă zarva pe care-o vor face în lume când se va scrie în titlu că sunt opera unui copil de 7 ani. Unii, neîncredători, după cum s-a și întâmplat, n-au decât să facă o probă. Atunci un ipochimen va mângăli un menuet sau ceva asemănător, iar băiețașul (fără să atingă pianul) va pune dedesubt basul cifrat și, dacă va voi, și vioara a 2-a.

La timpul său veți auzi cât sunt de bune aceste sonate; este acolo un *Andantino* de un gust artistic cu totul special. Și mai pot să afirm că Dumnezeu face noi minuni cu acest copil. Până vom ajunge acasă (dacă vrea Dumnezeu), copilul va fi capabil să facă serviciu la Curte. La concertele publice acompaniază într-adevăr întotdeauna. Transpune chiar și ariile la *prima vista* (prima vedere) – în timpul acompaniamentului. Cântă direct după note piesele franțuzești și italienești ce i se pun în față peste tot.

Londra, 28 mai 1764

Basta! Cu ajutorul Domnului se vor aranja toate în bine, numai să fim sănătoși și Dumnezeu să ni-l țină sănătos pe neînfrântul nostru Wolfgang! Regele i-a pus în față nu numai piese de Wagenseil, dar și de Bach, Abel și Händel; pe toate le-a cântat la *prima vista*. Și a cântat atât de frumos la orga Regelui, încât arta lui de organist este mai prețuită de lume decât cea de pianist. A acompaniat apoi o arie cântată de Regină și un solo de flaut. În fine, din ariile lui Händel (care zăceau întâmplător acolo) a luat știrma de vioară și a cântat cea mai frumoasă melodie numai pe baza basului simplu. Toată lumea a rămas uimită. Într-un cuvânt, ceea ce știa când am plecat din Salzburg este o umbră palidă față de ce știe acum. Întrece cu mult orice închipuire.

München, 15 noiembrie 1766

Dumnezeu (preamilostivul Dumnezeu, pentru un păcătos ca mine) a dat copiilor mei atâtea talente, încât, pentru buna lor educație, aș fi tentat să jertfesc totul, chiar fără să țin seama de obligațiile de părinte. Fiecare clipă pe care o pierd e pierdută în veci. Dacă n-am știut-o până acum, am aflat-o văzând cât de prețios e timpul pentru cei tineri. Copiii mei, după cum știți, sunt obișnuiți cu munca. Dacă sub scuza de a face una-alta s-ar obișnui cu lenevia, mi s-ar dărâma toată construcția. Obișnuința este ca o cămașă de zale și dvs. știți cât de mult mai au de învățat copiii mei, mai cu seamă Wolfgang. Dar cine știe ce planuri mai au cu noi cei de la Salzburg. Poate că ne vor primi astfel încât ne va veni mai ușor să ne luăm traista de pribegie în spinare și să plecăm. Cel puțin, dacă vrea Dumnezeu, readuc patriei copiii. Dacă nu vor să-i aibă, eu n-am nici o vină.

Viena, 30 ianuarie 1763

Pentru a convinge publicul despre ce e de fapt vorba, m-am decis să-l las să facă ceva cu totul extraordinar și anume: să scrie o operă pentru teatru¹, și ce credeți despre agitația iscată prin culise printre compozitori? Ce? Acum să-l vezi pe un Gluck, și mâine un băiat de 12 ani stând la pian și dirijându-și opera?

Viena, 30 iulie 1768

Alteța Sa Princiară nu are în serviciu mincinoși sau șarlatani sau înșelători de oameni, care să se ducă în toate locurile, cu permisiunea Alteței Sale, și să înșele oamenii precum scamatorii, ci bărbați cinstiți care, întru cinstirea patriei și a Principelui ei, anunță lumii o minune căreia Dumnezeu i-a îngăduit să se nască la Salzburg.

Îi datorez această faptă lui Dumnezeu-Atotputernicul, altfel aș fi creatura cea mai nerecunoscătoare. Și dacă sunt vreodată dator să conving lumea de acest miracol, atunci tocmai acum trebuie s-o fac, când se ridiculizează tot ce se cheamă minune și se contrazice orice miracol. Trebuie deci să-i conving! N-a fost oare o mare bucurie și o mare izbândă pentru mine când am auzit pe un adept al lui Voltaire spunându-mi cu mirare: „Este primul miracol pe care l-am văzut în viața mea?”

1. Mozart, atunci în vârstă de 12 ani, a scris pentru Viena opera *La finta semplice*, dar reprezentarea pe scena teatrului Curtții, fiind zădărnicită prin diferite intrigi, a avut loc după o așteptare de o jumătate de an. În schimb, *sing spiel*-ul *Bastien și Bastienne* a putut fi pus în scenă de Mozart în epoca aceea, la teatrul-grădină al medicului Anton Mesmer, fără dificultăți, obținând un mare succes.

Scrisorile lui Mozart

CĂTRE MAMA SA

Wörgl (Tirol), la 14 decembrie 1769

Scumpă mamă!

Inima îmi e plină de încântare și de bucurie pentru că această călătorie este atât de veselă, pentru că în trăsură este atât de cald și pentru că vizitiul nostru este un băiat de viață, care, când este bun drumul, mână caii repede. După cât mi se pare, tata ți-a descris călătoria; motivul pentru care îți scriu și eu este acela de a-ți arăta că îmi cunosc îndatoririle și că sunt, cu cel mai profund respect

al tău fiu credincios,

Wolfgang Mozart¹

CĂTRE SORA SA

Milan, la 26 ianuarie 1769

Opera din Mantua a fost drăguță; s-a jucat *Demetrio*². Primadona cântă bine, dar încet, și dacă nu-i urmărești jocul pe scenă, ci numai interpretarea muzicală, ai impresia că nu cântă. De fapt, nici nu poate deschide gura, pentru că doar smiorcăie mereu, ceea ce, bineînțeles, nu ne aduce nimic nou de auzit. *Seconda donna* are o înfățișare

1. Copilul de 13 ani a scris această scrisoare la începutul primei sale călătorii în Italia.

2. Operă de Adolf Hasse.

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	5
<i>Date asupra vieții și creației lui Mozart</i>	7
Tatăl lui Mozart povestește	11
Scrisorile lui Mozart	17
Moartea compozitorului relatată de cumnata lui	283